

UZASADNIENIE

Powód – Z. W. prowadzący działalność gospodarczą pod firmą (...) w S. wniósł przeciwko pozwanej W. L. pozew o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy ustanowienia rozdzielności majątkowej oraz umowy o podział majątku wspólnego dnia 11 czerwca 2019 roku zapisanej w Repertorium A Nr 223/2019 sporządzonej przez notariusza M. K. w jej kancelarii w B. pomiędzy W. L. a T. L. w celu zaspokojenia wierzytelności powoda wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku w dniu 22 maja 2019 r w sprawie VII GC 108/19. Jednocześnie powód wniósł o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego;

W uzasadnieniu pozwu pełnomocnik powoda podniósł, iż powód jest wierzycielem T. L. (męża pozwanej) na podstawie prawomocnego wyroku sądu Okręgowego w Białymstoku w sprawie VII GC 108/19 na kwotę 154 119,27 złotych (na którą składają się różne kwoty z których najdawniej wymagalna jest od sierpnia 2018 roku) wraz z odsetkami i kosztami procesu, któremu nadano klauzulę wykonalności przeciwko T. L.. Nadto pełnomocnik powódki wskazał, iż dłużnik T. L. wraz W. L. w dniu 11 czerwca 2019 roku r. zawarli umowę o rozdzielności majątkowej i jednocześnie dokonali podział majątku wspólnego, w ten sposób, że prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ulicy (...) przypadło na rzecz W. L., bez spłat na rzecz dłużnika T. L.. Czynność ta uniemożliwia wyegzekwowanie wierzytelności powoda z nieruchomości wspólnej. W związku z powyższym pełnomocnik powoda wskazał, iż w sprawie winna mieć zastosowanie instytucja skargi paulińskiej (art. 527 kc), albowiem T. L. dokonał czynności prawnej (umowa o ustanowienie rozdzielności majątkowej i umowa o dokonanie podziału majątku) z osobą trzecią (żoną – pozwaną W. L.), na skutek której pozwana W. L. uzyskała korzyść majątkową (uzyskała pod tytułem darmym własność prawa do lokalu) , co spowodowało pokrzywdzenie powoda jako wierzyciela męża pozwanej T. L.. Nadto podniósł, iż T. L. działał w tym zakresie ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a W. L. o tym wiedziała. Pełnomocnik powoda podniósł nadto, iż z uwagi na to, że przysporzenie nastąpiło na rzecz osoby najbliższej i pod tytułem darmym powódka musi wykazać jedynie fakt dokonania przez dłużnika czynności prawnej skutkującej uzyskaniem korzyści przez osobę trzecią i pokrzywdzenie wierzyciela oraz działanie przez dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, co wynika z treści art. 528 kc. Poza tym podniósł, iż fakt przysporzenia na rzecz pozwanej, który miał miejsce po powstaniu wierzytelności, dokonanie czynności nieodpłatnie na rzecz żony jednoznacznie wskazuje, że motywem działania dłużnika była chęć wyzbycia się wartościowych skłników majątku, z których mógł się zaspokoić wierzyciel, co pozbawiło wierzyciela szans na wyegzekwowanie swojej wierzytelności.

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu przyznała fakt dokonania czynności prawnych, w stosunku do których powódka zażądała uznania ich za bezskuteczne, jednocześnie podniosła, iż prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego obciążone jest hipoteką na kwotę 588 744,00 złotych, co ma istotne znaczenie dla oceny, czy w wyniku zawarcia umowy dłużnika z osobą trzecią doszło do pokrzywdzenia wierzyciela w rozumieniu art. 527 § 2 kc. Pozwana bowiem przejęła na wyłączną własność prawo obciążone aktualnie kredytem przekraczającym wartość tego prawa. W przypadku zaś skierowania egzekucji przez wierzyciela do spornej nieruchomości, to bank, na którego rzecz została ustanowiona hipoteka, otrzymałaby w pierwszej kolejności zaspokojenie, nawet jeśli nie prowadziłyby postępowania egzekucyjnego, zaś powódka nie uzyskałaby zaspokojenia. W ocenie pozwanej powód nie wykazał niewypłacalności dłużnika bowiem egzekucja prowadzona przeciwko niemu nie została umorzona ;

Dodatkowo pozwana wskazywała, że nie jest aktywna zawodowo, nie prowadzi działalności gospodarczej i zajmuje się wychowaniem dzieci. Pozwana nie uczestniczyła w życiu zawodowym męża i nie wie czy przynosiła zyski czy straty , nie zna partnerów handlowych męża. W dacie zawierania umowy nie wiedziała czy mąż jest dłużnikiem kogokolwiek; umowa o podział majątku wspólnego spowodowała , że pozwana sama reguluje płatności wobec banku zatem nie traktowała tej umowy jako przysporzenie pod tytułem darmym.

Wyrokiem dnia 24 września 2020 roku Sąd Okręgowy oddalił powództwo, uznając, że obciążenie hipoteczne spowoduje, że w przypadku skierowania egzekucji z prawa do lokalu, powód – jako wierzyciel nie mający zabezpieczenia hipotecznego – nie zostanie zaspokojony.

Sąd Apelacyjny, na skutek apelacji powoda – uchylił ww wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, wyrażając odmienny pogląd w tej mierze i nakazując sądowi okręgowemu zbadanie przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Wierzytelność powoda – Z. W. wobec T. L. powstała na skutek zawarcia umów sprzedaży masy betonowej i wystawienia w związku z tym przez powoda pięciu faktur z terminami płatności : 28 sierpnia 2018 roku, 21 września 2018 roku, 28 września 2018 roku i 6 października 2018 roku na łączną kwotę 154 119,27 złotych. W dniu 22 listopada 2018 roku powód skierował pozew przeciwko T. L. z uwagi na brak zapłaty należności wynikających z ww faktur. Nakaz zapłaty z dnia 9 stycznia 2019 roku wydany został w postępowaniu upominawczym przez sąd Okręgowy w Białymstoku i T. L. odebrał go w dniu 31 stycznia 2019 roku pod adresem prowadzenia działalności gospodarczej. Na skutek złożonego sprzeciwu od nakazu zapłaty toczyło się postępowanie zakończone wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku w dniu 22 maja 2019 roku zasądającym dochodzoną kwotę .

T. L. wniósł od powyższego orzeczenia apelację w dniu 11 lipca 2019 roku połączoną ze zwolnieniem go od opłaty od apelacji. W uzasadnienie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych T. L. podał, że nie posiada żadnych środków pieniężnych, ma liczne zobowiązania, w tym na rzecz Urzędu Skarbowego na ponad 1 000 000 złotych nie posiada żadnego majątku ruchomego ani nieruchomości; ma problemy z płynnością finansową. T. L. do wniosku załączył decyzję ZUS stwierdzającą zadłużenie na kwotę ponad 95 000 złotych powstałe w okresie listopad 2018r – luty 2019 r. oraz pozostałe na ponad 700 000,00 zł;

Ostatecznie, wobec nieuiszczenia przez T. L. opłaty od apelacji wyrok uprawomocnił się i w dniu 2 marca 2020 roku nadano mu klauzulę wykonalności.

Bezsporne, a nadto dowody : Faktury k.8-11, nakaz zapłaty– k: 28, potwierdzenie odbioru pozwu i nakazu zapłaty w dniu 31 stycznia 2019 roku k. 30, sprzeciw od nakazu zapłaty k. 35-36, wyrok sądu Okręgowego w Białymstoku k. 128, apelacja i wniosek o zwolnienie od kosztów k. 142-159, postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności k. 594 – akta SO Białystok, sygn. VII GC 108/19.

Powód złożył wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko T. L. (powołując się i dołączając tytuł wykonawczy) w dniu 5 marca 2020 roku Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w Elku. Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji wraz z wezwaniem do zapłaty doręczono dłużnikowi na adres prowadzenia działalności gospodarczej w dniu 1 kwietnia 2020 roku. Na skutek dokonanych zajęć rachunków bankowych dłużnika Komornik otrzymał informację od Banku (...), że nastąpił zbieg egzekucji do rachunku bankowego, bowiem egzekucję prowadzi Naczelnik Urzędu Skarbowego w E., Dyrektor ZUS, Komornik Sądowy przy SR w Zambrowie oraz przy SR W Elku i zajęcia te dokonane zostały w 2019 roku (najwcześniejszy; pochodzi z września 2019 roku). Komornik Sądowy przy SR Elk M. P. w piśmie do wierzyciela podał iż prowadzi jeszcze trzy inne postępowania egzekucyjne, gdzie suma wierzytelności wynosi 1 014 000,00 zł.

W toku prowadzonego postępowania, w dniu 18 marca 2020 roku Komornik Sądowy ustalił, że dłużnik T. L. jest lub był właścicielem dwóch nieruchomości, dla których Sąd Rejonowy w Szczecinie prowadzi księgi wieczyste.

Dowód: akta egzekucyjne sygn. akt GKm 11/20

Dłużnik T. L. był współwłaścicielem na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego o pow. 94,07 m2 położonego w E. przy ulicy (...) o nr 53, nabytego do majątku wspólnego z żoną W. L. 13 kwietnia 2015 roku, za kwotę 341 001 zł. Kwota 78 831,00 złotych została zapłacona przez nabywców gotówką

zaś pozostała część ceny nabycia – tj. kwota 262 170,00 zł została zapłacona z przyznanego małżonkom L. kredytu udzielonego przez bank (...) SA.

Dowód: Akt notarialny z dnia 13 kwietnia 2015 roku karta 69-77

W dniu 21 kwietnia 2015 roku W. L. i T. L. zawarli z bankiem (...) SA umowę kredytu hipotecznego o numerze (...) na kwotę 294 372,00 złotych. Kredytu udzielono na 25 lat, z ostatecznym terminem spłaty w dniu 30 kwietnia 2040 roku. Całkowity koszt kredytu wyniósł 187 559,83 zł zatem całkowita kwota do zapłaty wyniosła 481 931,83 zł. Prawne zabezpieczenie kredytu stanowi hipoteka umowna do kwoty 588 744,00 zł ; na dzień uruchomienia kredytu rata wynosiła 1494,12 zł .

Dowód: umowa kredytu z dnia 21 kwietnia 2015 roku . – k: 78-96; odpis z księgi wieczystej o Nr (...) – k: 97-169;

W dniu 11 czerwca 2019 roku T. L. i W. L. zawarli przed notariuszem M. K. w jej kancelarii w B. w formie aktu notarialnego umowę o ustanowieniu rozdzielnosci majątkowej i o podział majątku wspólnego zapisane w Repertorium A nr 1746/2012 i Rep A Nr 223/2019.

W umowie małżonkowie L. oświadczyli, iż z dniem podpisania aktu notarialnego, tj. z dniem 11 czerwca 2019 roku ustanawiają w ich małżeństwie rozdzielnosc majątkową.

Jednocześnie w umowie o podział majątku wspólnego małżonkowie L. dokonali podziału majątku wspólnego pozostałego po ustaniu wspólności ustawowej małżeńskiej w ten sposób, że prawo do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ulicy (...) o powierzchni 98,07 m2 oraz do lokalu niemieszkalnego – garażu przyznają na własność pozwanej W. L. bez obowiązku wzajemnych spłat i dopłat; wartość przedmiotu umowy strony określiły na 400 000,00 złotych; Dodatkowo W. L. ustanowiła na rzecz T. L. nieodpłatną dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie zamieszkiwania i korzystania z całego lokalu mieszkalnego.

Dowód : akty notarialne – 51-68

Prawo do lokalu obciążone jest hipoteką umowną w wysokości 588 744,00 zł na rzecz Banku (...) SA oraz hipoteką przymusową w wysokości 1 362 795,06 zł na rzecz Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w E.. Hipoteka powyższa zabezpiecza wierzytelności Skarbu Państwa wobec dłużnika T. L. z tytułu podatku od towarów i usług za okres od 1 kwietnia 2019 roku do 30 kwietnia 2019 roku w kwocie 793 865,42 zł wraz z odsetkami w wysokości 114 664,62 zł .

Z informacji Naczelnika Urzędu Skarbowego w E. wynika, że na dzień 5 września 2022 roku zadłużenie T. L. wynosi 793 865,42 zł (zaległość podatkowa), i kwotę 231 286,00 zł (odsetki). Jednocześnie Naczelnik US E. wskazał, że dłużnik T. L. nie spłaca zadłużenia.

Dowód : odpis z Księgi Wieczystej karta 376 – 380, 570-577, postanowienie Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 13 października 2021 roku w sprawie I Ca 340/21 karta 431, decyzja Dyrektora I. Administracji Skarbowej w O. karta 432-437, informacja Naczelnika US E. karta 550 koperta , wyrok WSA w Olsztynie karta 591

Kredyt zaciągnięty w Banku (...) SA przez oboje małżonków jest spłacany regularnie. Na 1 marca 2022 roku zadłużenie wynosiło 244 812,81 zł (kapitał), 3 521,98 zł (odsetki) , przy czym od kapitału naliczane są dalsze odsetki w wysokości 4- krotności kredytu lombardowego, wynoszące 13 % w skali roku.

Dowód : zaświadczenie karta 375;

Obecnie kredyt z dnia 21 kwietnia 2015 roku spłaca jedynie W. L.. Mąż nie pomaga jej w spłacie tego kredytu. Pozwana korzysta z pomocy finansowej swych rodziców, T. L. uiszcza 2000 złotych na jej rzecz, tytułem pokrycia kosztów utrzymania małoletnich dzieci. Rata kredytowa nadal wynosi około 1600 złotych.

Dowód :Zeznania pozwanej k. 211v-212, 438-439,601-601v, zeznania świadka T. L. k. 240, częściowo : karta 440v-440v.

Obecnie na wierzytelność powoda wobec T. L. składają się kwota należności głównej w wysokości 154 462,89 złotych, odsetki ustawowe za opóźnienie od tej kwoty złotych liczone od dnia 5 marca 2020 roku, koszty sądowe w wysokości 7723,00 złotych (opłata od pozwu, koszty zastępstwa procesowego), koszty zastępstwa w procesie w wysokości 5400,00, w egzekucji 1350,00 zł, koszty klauzuli 18,00 zł i opłata egzekucyjna – 18338,70 zł

Dowód: - wezwanie do zapłaty należności karta 19 w aktach egzekucyjnych GKm 11/20;

Przeciwko dłużnikowi T. L. toczyło się postępowanie karne – z art. 300 kk (przestępstwa udaremniania lub uszczuplania zaspokojenia wierzyciela), w toku którego szacowano prawo do lokalu położone w E. przy ulicy (...). Na dzień 5 marca 2022 roku wartość prawa do lokalu (wraz z prawami przynależnymi) zamykała się kwotą 429 185 zł. Po aktualizacji opinii biegły wskazał, że na dzień 6 lipca 2022 roku wartość prawa do lokalu wraz z przynależnymi pomieszczeniami wynosi 758 650,00 zł

T. L. uznany został za winnego popełnienia przestępstwa z art. 300§ 2 kk w zb z art. 300 § 3 kk w z wz art. 11§ 2 kk poprzez zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej i umowy o podział majątku wspólnego – działając w sytuacji grożącej mu niewypłacalności i w celu udaremnienia wykonania orzeczeń sądowych, przy czym jednym z pokrzywdzonych w postępowaniu karnym był też powód.

Dowód : kopia opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości karta 404-430, opinia biegłego – karta 478-524 wyrok Sądu Rejonowego w Elku z dnia 30 czerwca 2021 roku oraz wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 26 maja 2022 roku – Wydziałów Karnych karty : 457-458, 463,

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny w niniejszej sprawie został ustalony w głównej mierze w oparciu o złożone w sprawie przez powoda oraz pozwaną dokumenty, których treść w zasadzie nie była przez strony kwestionowana.

Dodatkowo – częściowo Sąd oparł swe ustalenia o zeznania świadka T. L. i pozwanej lecz tylko w zakresie, w jakim potwierdzili oni istnienie tytułów wykonawczych, prowadzonych postępowań egzekucyjnych. Sąd nie dał wiary w zakresie twierdzeń, że T. L. nie działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli a żona (pozwana) nie miała żadnej wiedzy o kondycji finansowej działalności gospodarczej. W tym zakresie zeznania te są zbieżne z zeznaniami pozwanej – lecz twierdzeniom tym przeczą zasady doświadczenia życiowego oraz sekwencja zdarzeń – tj powstanie wymagalnych wierzytelności wobec dłużnika i data zawarcia umowy o podział majątku. Gdyby przyjąć za prawdziwe zeznania pozwanej (jakoby chciała na przyszłość zabezpieczyć majątkowo siebie i dzieci i nie ponosić ryzyka związanego z działalnością gospodarczą męża), to decyzja w tym zakresie (ustanowienie rozdzielnosci majątkowej oraz podział majątku) byłaby podjęta dużo wcześniej a nie w czasie zbieżnym z powstaniem wierzytelności w stosunku do męża pozwanej na znaczne kwoty.

Przechodząc do oceny zasadności powództwa w pierwszej kolejności wskazać należy, iż podstawę roszczenia powodowej Spółki, jak to wprost wynika z uzasadnienia powództwa – stanowi przepis art. 527 § 1 kc. Zgodnie z treścią tego przepisu, gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Zgodnie natomiast z § 2 w/w przepisu czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 3 kc). Nadto stosownie do treści art. 528 kc jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z

pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Przepisy powyższe mają na celu ochronę wierzyciela przed niełojalnym zachowaniem dłużnika uniemożliwiającym realizację jego wierzytelności, gdy dłużnik poprzez czynność prawną doprowadził do niewypłacalności albo tę niewypłacalność powiększył. Sam fakt dokonania przez dłużnika określonej czynności prawnej nie narusza jeszcze żadnych praw wierzyciela, jeżeli może on zaspokoić swą wierzytelność z innego majątku dłużnika. W przeciwnym zaś wypadku służy mu ochrona przewidziana w art. 527 kc – skarga pauliańska. Jej przesłankami, stosownie do treści art. 527 § 1 kc, są pokrzywdzenie wierzycieli, uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią, na skutek czynności prawnej dłużnika, działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią. Ciężar udowodnienia tych przesłanek, zgodnie z regułą rozkładu ciężaru dowodów określoną w art. 6 kc, spoczywa na wierzycielu. Przy czym dalsze przepisy regulujące instytucję skargi pauliańskiej, jak cytowany art. 527 § 3 kc i art. 528 kc, wprowadzają pewne domniemania i ułatwienia w dowodzeniu zaistnienia w/w przesłanek.

Zaznaczyć przy tym należy, iż wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jedno z małżonków, może domagać się uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie art. 527 § 1 kc także wtedy, gdy przedmiot czynności wchodził do majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka, zarówno wówczas gdy czynności dokonał sam dłużnik, jak również gdy czynności dokonali wspólnie dłużnik i jego małżonek (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06 czerwca 2003r., IV CKN 204/01, OSNC 2004/9/138, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2003r., III CZP 72/03, OSP 2004/9/116).

Jednocześnie w kontekście zarzutów pozwanej dotyczących braku pokrzywdzenia wierzyciela przez dokonane przez nią i dłużnika czynności, jak również twierdzeń powódki w zakresie wywołania przez wyrok uznający czynność prawną za bezskuteczną w przyszłości zaznaczyć należy, że to czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzycieli, należy oceniać nie według chwili dokonania tej czynności, lecz według chwili jej zaskarżenia. Samo zaś pokrzywdzenie wierzyciela (powoda) musi istnieć też w chwili wyrokowania. Dla skuteczności skargi pauliańskiej decydujące znaczenie ma rzeczywisty stan majątku dłużnika w czasie, gdy wierzyciel żąda zaspokojenia, a uwzględniając wymagania art. 316 § 1 kpc – stan istniejący w chwili orzekania. Oznacza to, że stan niewypłacalności dłużnika (pokrzywdzenie wierzycieli) musi istnieć w dniu wystąpienia przez powoda ze skargą pauliańską jak i w dacie orzekania przez Sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej za bezskuteczną. W innym momencie nie wiadomo bowiem, czy prawo zaspokojenia doznało uszczerbku. Miarodajnie można ocenić to dopiero w chwili poszukiwania zaspokojenia (wyrok Sądu apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 marca 2014r., I ACa 101/14, OSA 2014/10/41-51, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 marca 2008r., V CSK 471/07, LEX nr 393871, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001r., IV CKN 525/00, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2007r., IV CSK 115/07, LEX nr 358817, wyrok Sadu Najwyższego z dnia 05 lipca 2013r., IV CSK 738/12, LEX nr 1396456).

Dopuszczalność zaskarżenia tej czynności prawnej nie była przez strony oraz przez Sąd kwestionowana co do zasady. Jest to niewątpliwie czynność prawna, która podlega zaskarżeniu w drodze skargi pauliańskiej.

W przypadku zaskarżonej czynności poza sporem pozostawało jedynie to, że pozwana dokonała z dłużnikiem tej czynności, jak również bezspornym był przedmiot i zakres tej czynności. Potwierdza to w sposób jednoznaczny przedstawiony przez powoda odpis aktu notarialnego z dnia 11 czerwca 2020 roku. Zresztą sama pozwana w odpowiedzi na pozew nie kwestionowała tej okoliczności, tj. faktu dokonania czynności i uzyskania korzyści majątkowej. Przy czym pozwana konsekwentnie również wskazywała, że ww umowy nie odbierała jako jedynie przysporzenie korzyści, bowiem wobec męża zobowiązała się do spłaty kredytu. Niewątpliwym jest także istnienie wierzytelności, której zaspokojenia nie mogła uzyskać powódka, co wynika wprost z wyroku sądu oraz postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności jak również z informacji Komornika, które wskazuje, iż wierzytelność ta dotychczas nie została zaspokojona. Zwłaszcza że pozwana nawet nie podnosiła żadnych okoliczności wskazujących na twierdzenia przeciwne w tym zakresie.

Spornym zaś pozostawało, to czy dłużnik T. L. zawierając z pozwaną W. L. umowę o podziału majątku wspólnego, na podstawie której dokonał przeniesienia własności swojego udziału w prawie do lokalu na rzecz pozwanej bez obowiązku spłaty na jego rzecz, doprowadził do pokrzywdzenia wierzyciela (powódki), tj. czy w jej wyniku stał się co najmniej niewypłacalny i czy działał z świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a także to, czy pozwana o tym wiedziała lub z łatwością mogła się o tym dowiedzieć (przy zachowaniu należytej staranności).

Jak wskazał to Sąd wyżej, przy ocenie dowodów – pozwana zdawała sobie sprawę z celu ww. czynności a dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli – czego dobitym dowodem jest wyrok skazujący go za przestępstwo z art. 300 § 2 w zb z art. 300 § 3 kk. – którym Sąd cywilny związany jest z mocy art. 11 kpc.

Wobec konieczności zbadania, czy wyzbycie się składnika majątku przez dłużnika nastąpiło pod tytułem darmym – to lektura umowy o podział majątku wspólnego nie pozostawia ku temu wątpliwości. Pozwana nie została obciążona jakąkolwiek spłatą na rzecz dłużnika, brak jest umowy, na podstawie której pozwana zagwarantowałaby dłużnikowi, że bank nie będzie dochodził od niego spłaty kredytu zabezpieczonego hipotecznie. Z powyższego należy wnosić, że pozwana, będąca także dłużniczką osobistą banku (wierzyciela hipotecznego), jest gotowa w dalszym ciągu spłacać zobowiązanie wynikłe z umowy kredytu - niezależnie od hipoteki, której rola sprowadza się w tej sytuacji wyłącznie do zabezpieczenia wiarygodności banku, a nie polega aktualnie na umożliwieniu dochodzenia zaspokojenia z nieruchomości. Ponadto postępujące wpłaty powinny co do zasady powiększać rozbieżność między nominalną sumą hipoteki i rzeczywistym zakresem obciążenia, zależnym od wysokości wiarygodności pozostającej do spłaty.

W kontekście warunku skargi pauliańskiej polegającego na pokrzywdzeniu wierzyciela wskazać należy, iż zaskarżona przez wierzyciela może być tylko czynność prawna, której skutkiem jest zmniejszenie majątku dłużnika, tj. prowadząca do jego niewypłacalności lub zwiększająca stopień tej niewypłacalności, czyli do pokrzywdzenia wierzyciela. Z treści art. 527 kc wynika więc, iż podstawową przesłanką uwzględnienia skargi pauliańskiej jest wystąpienie stanu pokrzywdzenia wierzyciela na skutek dokonania kwestionowanej czynności prawnej. Czynność prawna zaś jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela, gdy na skutek tej czynności dłużnik jest niewypłacalny lub stał się niewypłacalnym w wyższym stopniu niż przed dokonaniem czynności. Z niewypłacalnością zaś mamy do czynienia, gdy cały majątek dłużnika nie wystarcza na pokrycie długów. Stan niewypłacalności dłużnika w stopniu wyższym obejmuje utrudnienie i opóźnienie zaspokojenia wiarygodności. Pokrzywdzenie wierzyciela powstaje zaś na skutek takiego stanu majątkowego dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odroczenie zaspokojenia wierzyciela. Chodzi przy tym o rzeczywistą niewypłacalność dłużnika, ocenianą według chwili wystąpienia przez wierzyciela z akcją pauliańską, jak również w chwili wyrokowania. W niniejszym uzasadnieniu zwracano już uwagę na to, jaka data jest decydująca dla oceny niewypłacalności wierzyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001r., V CKN 280/00, wyrok Sadu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2004r., II CK 367/03, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2005r., IV CK 806/04).

W kontekście badania spełnienia przez zaskarżoną czynność prawną przesłanki niewypłacalności wierzyciela należy mieć na względzie, iż uwzględnienie powództwa na podstawie art. 527 kc jest możliwe tylko w razie istnienia związku przyczynowego między zaskarżoną czynnością prawną dłużnika a jego niewypłacalnością. Dokonanie przez dłużnika czynności prawnej musi być warunkiem koniecznym (*conditio sine qua non*) powstania lub pogłębienia się jego niewypłacalności. Jeżeli bowiem stan majątku dłużnika uniemożliwiał zaspokojenie wierzyciela niezależnie od tego, czy zaskarżona czynność została dokonana, nie istnieje związek przyczynowy między tą czynnością a pokrzywdzeniem wierzyciela, co skutkuje koniecznością oddalenia skargi pauliańskiej. Dla dokonania oceny, czy takowy związek przyczynowy między zaskarżoną czynnością prawną dłużnika polegającą na zbyciu nieodpłatnym nieruchomości a niewypłacalnością dłużnika istotne znaczenie ma między innymi to, czy nieruchomość była obciążona hipoteką. Okoliczność ta nie może pozostać bez znaczenia dla stwierdzenia działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela w rozumieniu art. 527 kc. (...) podlegającym egzekucji jest bowiem tylko majątek czynny, a zatem obliczając wartość majątku dla potrzeb egzekucji należy od niego wartość hipoteki obciążającej nieruchomość i w tak określony majątek podać ocenie w zakresie wskazanym w art. 527 § 2 kc. Zabezpieczony hipoteką dług wobec innego wierzyciela, zmniejsza majątek dłużnika przeznaczony do egzekucji na rzecz pozostałych wierzycieli. Jeżeli jest

nieruchomość obciążona hipoteką, konieczne jest zbadanie, czy wobec istnienia obciążenia hipotecznego wierzyciel osobisty miałby możliwość przynajmniej częściowego zaspokojenia swojej wierzytelności. Wymaga to w szczególności porównania wartości nieruchomości i wysokości obciążenia hipotecznego w chwili orzekania oraz oceny, czy w świetle obowiązujących przepisów o egzekucji z nieruchomości obciążonej hipoteką, możliwe byłoby zaspokojenie chociażby części wierzytelności stanowiącej przedmiot skargi pauliańskiej. Istotne bowiem dla zbadania wystąpienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela jest ustalenie, czy w przypadku nie dokonania konkretnej czynności wierzyciel faktycznie zostałby zaspokojony, czy też przedmiot takiej czynności stracił dla wierzyciela paulińskiego swój walor egzekucyjny. Zaznaczyć przy tym należy, iż stosownie do treści art. 316 § 1 kpc wartość nieruchomości będącej przedmiotem zaskarżonej czynności i stan jej obciążenia powinny być ustalone na chwilę orzekania o zasadności skargi pauliańskiej. Reasumując o istnieniu pokrzywdzenia wierzyciela można mówić, gdy porównanie wartości zbytego prawa (nieruchomości) i wysokość niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi zabezpieczonych hipotekami na zbytym prawie (nieruchomości), prowadzi do wniosku o niemożności zaspokojenia się powoda chociażby w części (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06 maja 2016r., I CSK 346/15, LEX nr 2054084, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2016r., IV CSK 269/15, LEX nr 2021228, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2007r., II CSK 384/06, (...) nr (...), wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 lipca 2013r., IV CSK 738/12, LEX nr 1396456, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2007r., IV CSK 115/07, LEX nr 358817, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 stycznia 2015r., I ACa 85/14, LEX 1649208, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2007r., II CSK 93/07, LEX nr 951503, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011r., IV CSK 99/11, LEX 940760, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 marca 2014r., I ACa 101/14, OSA 2014/10/41-51, wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 21 sierpnia 2014r., I ACa 60/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 kwietnia 2013r., I ACa 14/13, LEX nr 1313280, wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 grudnia 2015r., I ACa 1284/15)

Sąd nie dał wiary świadkowi T. L. odnośnie jego zeznań dotyczących kondycji finansowej w dacie zawierania umów majątkowej małżeńskiej i umowy o podział majątku. Gdy prześledzi się bowiem sekwencję wydarzeń od 2018 roku wynikającą tak z akt egzekucyjnych oraz akt o sygn. VII GC 108/19 jednoznacznie można stwierdzić, że kłopoty finansowe u T. L. rozpoczęły się właśnie w tym czasie. Wtedy bowiem powstało ponad milionowe zobowiązania wobec ZUS i Urzędu Skarbowego i wówczas już wystawiano tytuły egzekucyjne. Dodatkowo wskazać należy, że dłużnik T. L. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 300 § 2 kk w zb z art. 300 § 3 kk - co jednoznacznie przesądza o jego świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzycieli (art. 11 § 2 kpc). Wyzbywając się składnika majątkowego stał się on niewypłacalny w większym stopniu niż przed dokonaniem czynności polegającej na podziale majątku wspólnego małżonków po ustaniu wspólności ustawowej małżeńskiej. Niewątpliwie bowiem, jak wskazuje powyższe, wyzbył się on, jedyne go znaczącego składnika swojego majątku.

Przenosząc powyższe uwagi, w szczególności poglądy zawarte w przywołanym powyżej orzecznictwie na grunt niniejsze sprawy wskazać należy, że dłużnik wyzbył się posiadanego przez siebie składnika majątkowego i to w sposób nieodpłatny (nie uzyskując żadnego ekwiwalentu z zbytego udziału w dzielonym majątku) – Sąd uznał, iż doszło do wykazania związku przyczynowego pomiędzy zaskarżoną czynnością przeniesienia własności udziału w nieruchomości dłużnika na rzecz pozwanej z pokrzywdzeniem wierzycieli.

Pozwana wskazywała, iż w chwili dokonywania przez dłużnika darowizny, nieruchomość była obciążona jedną hipoteką na rzecz Banku, zaś na datę zamknięcia rozprawy – dwiema hipotekami : na rzecz Banku oraz na rzecz Skarbu Państwa o łącznej wartości 1 951 539,06 zł, Wskazano także, iż ze spornego składnika majątkowego powódka nie będzie miała możliwości uzyskania zaspokojenia swojego roszczenia, ponieważ darowana nieruchomość obciążona jest hipotecznie ponad wartość rynkową i nawet, gdyby nieruchomość ta została zbyta w drodze sprzedaży licytacyjnej, to osiągnęłaby znacznie niższą kwotę, niż jest warta.

W niniejszej sprawie należało więc ocenić, czy dokonana czynność darowizny istotnie krzywdzi wierzyciela, czy wymagany ustawą związek przyczynowy istnieje (por. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2011 r. IV CSK 99/11). Na potrzebę badania tych okoliczności wskazywał już Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 13 października 2006 r. III CSK 58/06 (OSNC 2007/9/136) i 28 czerwca 2007 r. IV CSK 115/07, stwierdzając, że podlega ocenie, czy kwestionowana czynność doprowadziła do usunięcia z majątku dłużnika takiego składnika majątkowego, z którego

powód mógłby zaspokoić swoją wierzytelność. Przedmiot bowiem takiej czynności prawnej dłużnika może, jak zauważył Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach, tracić dla wierzyciela swój walor egzekucyjny, jeżeli doszłoby do ustanowienia na nim wcześniej hipoteki tworzącej przywilej egzekucyjny dla wierzyciela hipotecznego. Jeżeli powód nie mógłby uzyskać zaspokojenia, uzasadniałoby to teoretyczny wniosek o braku pokrzywdzenia. W przypadku, gdy nieruchomości jest obciążona hipoteką, istotne jest więc zbadanie, czy wobec istnienia obciążenia hipotecznego, wierzyciel osobisty miałby możliwość przynajmniej częściowego zaspokojenia swojej wierzytelności. Wymaga to porównania wartości nieruchomości i wysokości obciążenia hipotecznego w chwili orzekania oraz oceny, czy w świetle obowiązujących przepisów o egzekucji z nieruchomości obciążonej hipotekami, możliwe byłoby zaspokojenie choćby części wierzytelności stanowiącej przedmiot skargi pauliańskiej. W związku powyższym, zasadnicze znaczenie dla prawidłowej oceny niniejszej sprawy miało ustalenie wysokości wierzytelności wierzycieli hipotecznych obejmującej należności główne oraz odsetki od tych należności (tak też SO w Poznaniu sygn. akt XII C 2436/15).

Należy przy tym jednak podkreślić, że stopień zaspokojenia wierzytelności powódki w przyszłości nie jest obecnie możliwy do ustalenia, gdyż zależy od wielu czynników aktualnych w chwili dokonywania czynności egzekucyjnych względem nieruchomości objętej zaskarżoną umową darowizny. Dodatkowo w ocenie Sądu o tym, czy i w jakim czasie wierzyciel uzyska zaspokojenie swojej wierzytelności prowadząc egzekucję zgodnie z zasadami art. 532 w zw. z art. 527 § 1 k.c., będzie decydować w istocie stan tej nieruchomości w chwili takiej egzekucji: jej wartość w tym czasie, obciążenie hipoteczne i inne zobowiązania uprzywilejowane oraz to, czy ewentualni wierzyciele wierzytelności uprzywilejowanych będą chcieli lub mogli prowadzić egzekucję swoich należności. Wszystkie te okoliczności mogą sprawić, że nawet przy obciążeniu nieruchomości hipoteką, wierzyciele uprzywilejowani będą mogli zaspokoić w całości lub w części swoje wierzytelności. Okoliczności te, istotne dla skuteczności egzekucji, nie mogą być znane w chwili orzekania w oparciu o art. 527 k.c., a tym samym nie mogą mieć wpływu na treść orzeczenia w tym znaczeniu, że nie mogą warunkować ani ograniczać zakresu uprawnienia wierzyciela przewidzianego w tym przepisie. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 czerwca 2002 r. (sygn. akt II CKN 1336/00 nie publ.), uwzględnienie skargi pauliańskiej skutkuje tzw. bezskutecznością względną zaskarżonej czynności, a wyrok nie ma na celu określenia czy też ograniczenia wysokości wartości przedmiotu tej czynności.

Biegły sądowy określił wartość darowanego prawa do lokalu na kwotę 758 650,00 zł. Wartość hipotek obciążających prawo do lokalu wynosiła z kolei w sumie 1 951 539,06.

Zauważyć jednakże należy, że saldo kredytu na dzień zamknięcia rozprawy oscyluje wokół kwoty 220 000 zł (kredyt jest spłacany regularnie); a zatem kwota pozostała do spłaty jest 2 – krotnie niższa niż wysokość hipoteki ustanowionej na rzecz Banku. Podobnie wysokość hipoteki przymusowej : jest dwukrotnie wyższa niż rzeczywiste zadłużenie T. L..

Zważywszy dodatkowo należy, że wartość zajętego prawa stale rośnie (sądowi znany fakt z urzędu). Tendencją wzrostową jak chodzi o wartość rynkową nieruchomości zauważyć można było już na etapie opiniowania przez biegłego, gdy bowiem na dzień 5 marca 2022 roku prawo to szacowano na 429 185 zł to już w lipcu 2022 roku szacunek ten wyniósł 758 650 złotych. Przyjmując zatem stały wręcz skokowy wzrost cen obecnie wartość tego prawa oscyluje wokół kwoty 800 000 złotych.

Należy również mieć na względzie, że samo istnienie zadłużenia zabezpieczonego hipotecznie nie wskazuje, że rzeczywiście może dojść do egzekucji prawa, w szczególności gdy chodzi o zadłużenie publicznoprawne dłużnika T. L.. W toku postępowania przed wierzycielem może dojść do rozłożenia należności publicznoprawnej na raty, częściowego umorzenia zobowiązania – zatem samo uzależnianie pozytywnego (lub nie) rozstrzygnięcia w sprawie niniejszej od możliwej tylko aktywności wierzycieli (tj skierowania egzekucji do prawa do lokalu) jako zdarzenia przyszłego i niepewnego nie może mieć decydującego znaczenia.

Podobnie jak chodzi o drugiego z wierzycieli, tj Banku – skoro raty kredytowe spłacane są na bieżąco – ryzyko egzekucji jest minimalne.

Pokrzywdzenie wierzyciela dokonana przez dłużnika czynnością rozporządzającą musi mieć charakter realny, to znaczy faktycznie prowadzić do niemożliwości zaspokojenia chronionej wierzytelności wyłącznie na skutek wyzbycia

się określonego składnika majątkowego na rzecz osoby trzeciej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2012, sygn. akt V CSK 183/11, niepubl. i z dnia 13 kwietnia 2012 r., sygn. akt III CSK 214/11, Gazeta Prawna (...)). „Badanie realności pokrzywdzenia wierzyciela powinno było uwzględniać - i w okolicznościach sprawy zasadnie uwzględniło - tę doniosłą okoliczność, że dla oceny, czy wyzbycie się danej nieruchomości spowodowało lub pogłębiło stan niewypłacalności, relewantna była wyłącznie wysokość wierzytelności zabezpieczanej hipotecznie, a nie nominalna suma hipoteki. Dla wierzyciela pauliańskiego istotne jest bowiem to, czy wskutek postępowania egzekucyjnego z nieruchomości, która wyszła z majątku dłużnika, uzyskałby on choćby częściowe zaspokojenie. Skorzystanie natomiast przez wierzyciela hipotecznego z dobrodziejstw ustanowienia hipoteki na nieruchomości jest ograniczone do aktualnej wysokości niespłaconej wierzytelności, którą zabezpiecza owa hipoteka. Samo powołanie się na fakt obciążenia nieruchomości hipoteką opiekującą na określoną sumę, nawet przekraczającą wartość danej nieruchomości, nie pozwala jeszcze na uznanie, że dłużnik, wyzbywając się własności, nie doprowadził do pokrzywdzenia wierzyciela. W ocenie, czy doszło do takiego pokrzywdzenia, nie można zatem poprzestać na odjęciu sumy hipoteki od wartości nieruchomości, gdyż o rzeczywistej sytuacji powódki jako wierzyciela pauliańskiego mogłoby świadczyć wyłącznie to, czy w razie prowadzenia egzekucji ze spornej nieruchomości całość uzyskanych środków trafiłaby do wierzyciela hipotecznego (banku, który udzielił kredytu) czy też powódka mogłaby liczyć na uzyskanie choćby częściowego zaspokojenia.”

Samo powołanie się na fakt obciążenia nieruchomości hipoteką opiekującą na określoną sumę, nawet przekraczającą wartość danej nieruchomości, nie pozwala na uznanie, że dłużnik, wyzbywając się własności, nie doprowadził do pokrzywdzenia wierzyciela. W ocenie, czy doszło do takiego pokrzywdzenia, nie można poprzestać na odjęciu sumy hipoteki od wartości nieruchomości, lecz konieczne jest uwzględnienie wysokości wierzytelności pozostałej do spłaty. O rzeczywistej sytuacji wierzyciela pauliańskiego może bowiem świadczyć wyłącznie to, czy w razie prowadzenia egzekucji ze spornej nieruchomości w celu zaspokojenia pozostałej do spłaty wierzytelności zabezpieczonej hipotecznie, całość uzyskanych środków trafiłaby do wierzyciela hipotecznego, czy też wierzyciel mógłby liczyć na uzyskanie choćby częściowego zaspokojenia (opubl. Biuletyn SN 2022/2; OSNC zb.dod. (...)).

Dlatego też Sąd ostatecznie stanął na stanowisku, że żądanie zawarte w pozwie o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda czynności prawnej jest uzasadnione i w związku z tym orzekł jak w pkt I wyroku.

Orzeczenie o kosztach oparto o treść art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 99 kpc. Zgodnie z treścią w/w przepisów strona przegrywając sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia swoich praw i celowej obrony, w tym koszty zastępstwa procesowego udzielonego jej przez radcę prawnego, na które składa się opłata od pozwu, wynagrodzenie tego pełnomocnika (5400 zł plus 2750 zł) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa. Łącznie koszty poniesione przez pozwaną wynoszą 16 689 złotych (łącznie z kosztami za II- gą instancję) i tą kwotę Sąd zasądził od powoda na rzecz pozwanej i tym samym orzekł jak w punkcie II wyroku.

SSO Agnieszka Kluczyńska